

Ольга Лук'яненко,
*асистент кафедри філософії,
Київського національного економічного
університету імені. Вадима Гетьмана*

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО: СУТНІСТЬ І ВАРІАНТИ ЗАХИСТУ

Ольга Лук'яненко. Геополитическое информационное противоборство: сущность и варианты защиты.

В статье рассмотрено современное состояние философских исследований и определена сущность геополитического информационного противоборства, показана роль информационного оружия в процессе ведения геополитического информационного противоборства и обеспечения информационной безопасности.

Ключевые слова: глобальное информационное противоборство, информационная безопасность, информационная война, информационное оружие.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Загальною проблемою у сфері забезпечення інформаційної безпеки сьогодні виступає адекватне реагування політичного керівництва держав на появу нових викликів і загроз інформаційного характеру. Водночас успішне розв'язання цієї проблеми в умовах глобальних трансформацій сучасності є неможливим у межах традиційних підходів як до прогнозування загроз у цілому, так і до забезпечення належного рівня національної безпеки держави. Добре відомо, що в процесі подальшої глобалізації і домінуванні інформаційної складової в структурі сучасної цивілізації істотно й невинно ускладнюватиметься зміст і характер інформаційних війн. Цілком природно, ця обставина викликатиме помітні зміни у підходах щодо забезпечення інформаційної безпеки держави.

Ця обставина й визначає **зв'язок загальної проблеми з найважливішими науковими та практичними завданнями дослідження** сутності та сучасних тенденцій геополітичного інформаційного протиборства. Це завдання уявляється нам надзвичайно відповідальними. Адже затримка у зміні традиційних підходів щодо забезпечення інформаційної безпеки призводить до вкрай негативного стану справ у сфері національної безпеки України.

Публікації, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна дійти висновку, що проблеми інформаційної безпеки в умовах глобального інформаційного суспільства, ускладнення змістовних вимірів інформаційної війни

привертають увагу вітчизняних філософів, а саме В. Абрамова¹, В. Мандрагеля², М. Шевченка³ та ін.

Виділення невіршених частин розв'язання даної проблеми та постановка цілей статті. Водночас залишаються недостатньо вивченими проблеми, що пов'язані із вивченням сутності та сучасних тенденцій геополітичного інформаційного протиборства, а також методів захисту інформаційного суверенітету держави.

Саме тому **мета цієї статті** полягає у з'ясування сутності геополітичного інформаційного протиборства та розгляді варіантів захисту від деструктивного впливу інформаційної зброї.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. В епоху інформаційної революції, коли руйнуються практично всі традиційні «імперативи» «класичної» геополітики, все важче стає характеризувати сучасний світовий простір як «міждержавний»⁴. Водночас, сучасне розуміння світового процесу все більше концент-

¹ Абрамов В. І. Духовність суспільства: методологія системного вивчення: Монографія / В. І. Абрамов. — К.: КНЕУ, 2004. — 236 с.

² Мандрагеля В. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз / В. Мандрагеля. — К.: Видавництво УВЕ, 2003. — 570 с.

³ Шевченко М. М. Еволюція війни в контексті цивілізаційних трансформацій другої половини ХХ — початку ХХІ століть / Філософія і концептуальні засади наукового вивчення війни / Кол. авторів: Монографія. — К.: НАОУ, 2007. — С. 126—139; Шевченко М. М. Методологічні засади аналізу міждержавного протиборства // Нова парадигма. — Вип. 68 / Гол. ред. В. П. Бех / М. М. Шевченко. — К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. — С. 125—133; Шевченко М. М. Парадигми міжнародних відносин / Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. — К.: НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) та ін. — 2011. — С. 430—431; Шевченко М. М. Гео економічні та інформаційні війни в структурі постіндустріальної цивілізації / М. М. Шевченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. — 2008. — Вип. 80. Ч. 1. — С. 142—146; Шевченко М. М. Можливості подолання дестабілізуючого впливу геополітичного фактора: Україна і балканський досвід / М. М. Шевченко // Морська держава. — 2004. — №3. — С. 21—25; Шевченко М. М. Гуманітарний аспект етнополітичної безпеки України у ситуації нових викликів та загроз / М. М. Шевченко // Гуманітарний вісник Збройних Сил України. — 2005. — № 1. — С. 52—58; Шевченко М. М. Етнотериторіальні проблеми України в контексті сучасних тенденцій силового протистояння / М. М. Шевченко // Воєнна історія. — 2005. — №1. — С. 55—61; Шевченко М. М. «Оксамитові» революції 1989—2005 рр.: класична модель, заходи протидії / М. М. Шевченко, О. Г. Давиденко // Воєнно-історичний вісник. — 2013. — № 2. — С. 104—109; Шевченко М. М. Моделі дестабілізації суспільно-політичної та економічної систем на прикладі пострадянських країн / М. М. Шевченко // Воєнно-історичний вісник. — 2013. — № 3. — С. 80—87; Шевченко М. М. Модель регіональної дезінтеграції держави на прикладі Югославії // Воєнно-історичний вісник. — 2014. — № 1. — С. 57—62.

⁴ Шевченко М. М. Парадигми міжнародних відносин / Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. — К.: НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) та ін. — 2011. — С. 430—431; Шевченко М. М. Гео економічні та інформаційні війни в структурі постіндустріальної цивілізації / М. М. Шевченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. — 2008. — Вип. 80. Ч. 1. — С. 142—146.

рується на розумінні того, що основою нового світогляду стає когнітологія. Ю.Каньгін (Україна) визначає її як інтелектуалізм, який являє собою нове бачення соціально-економічної динаміки при якій інформаційно-семантична складова прогресу виступає визначальною. При цьому базовими факторами суспільного розвитку є інформаційно-комунікативні, тобто інтелектуальні, а в якості провідної системи сучасної економіки — сфера переробки, передачі та використання знань. Унаслідок цього встановлюється новий вид суспільних відносин — інформаційні відносини, які трактуються як базисні, такі, що детермінують інші суспільні відносини¹.

Аналіз наукової літератури дозволяє констатувати, що значне місце серед тенденцій сучасного силового протистояння належить геополітичному інформаційному протиборству². Під останнім розуміють одну із сучасних форм боротьби між державами, а також систему заходів, яка здійснюється однією державою з метою порушення інформаційної безпеки іншої держави, при одночасному захисту від аналогічних дій з боку супротивної держави.³ При цьому зазвичай виокремлюють два

¹ *Каньгин Ю.М.* Основы когнитивного обществознания (информационная теория социальных систем) / Ю.М. Каньгин. — К.: Украинская академия информатики, 1993. — С. 41.

² *Абрамов В.І.* Духовність суспільства: методологія системного вивчення: Монографія / В.І. Абрамов. — К.: КНЕУ, 2004. — 236 с.; *Мандрагеля В.* Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз / В. Мандрагеля. — К.: Видавництво УВЕ, 2003. — 570 с.; *Шевченко М.М.* Еволюція війни в контексті цивілізаційних трансформацій другої половини ХХ — початку ХХІ століть / Філософія і концептуальні засади наукового вивчення війни / Кол. авторів: Монографія. — К.: НАОУ, 2007. — С. 126—139; *Шевченко М.М.* Методологічні засади аналізу міждержавного протиборства // *Нова парадигма.* — Вип. 68 / Гол. ред. В.П. Бех / М. М. Шевченко. — К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. — С. 125—133; *Шевченко М.М.* Парадигми міжнародних відносин / Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. — К.: НАДУ, 2011. Т.1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І.В. Розпуненко (співголова) та ін. — 2011. — С. 430—431; *Шевченко М.М.* Гео економічні та інформаційні війни в структурі постіндустріальної цивілізації / М.М. Шевченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. — 2008. — Вип. 80. Ч 1. — С. 142—146; *Шевченко М.М.* Можливості подолання дестабілізуючого впливу геополітичного фактора: Україна і балканський досвід / М. М. Шевченко // *Морська держава.* — 2004. — № 3. — С. 21—25; *Шевченко М. М.* Гуманітарний аспект етнополітичної безпеки України у ситуації нових викликів та загроз / М.М. Шевченко // *Гуманітарний вісник Збройних Сил України.* — 2005. — № 1. — С. 52—58; *Шевченко М.М.* Етнотериторіальні проблеми України в контексті сучасних тенденцій силового протистояння / М. М. Шевченко // *Воєнна історія.* — 2005. — № 1. — С. 55—61; *Шевченко М.М.* «Оксамитові» революції 1989—2005 рр.: класична модель, заходи протидії / М.М. Шевченко, О. Г. Давиденко // *Воєнно-історичний вісник.* — 2013. — № 2. — С. 104—109; *Шевченко М. М.* Моделі дестабілізації суспільно-політичної та економічної систем на прикладі пострадянських країн / М.М. Шевченко // *Воєнно-історичний вісник.* — 2013. — № 3. — С. 80—87; *Шевченко М.М.* Модель регіональної дезінтеграції держави на прикладі Югославії / М.М. Шевченко // *Воєнно-історичний вісник.* — 2014. — № 1. — С. 57—62; *Каньгин Ю. М.* Основы когнитивного обществознания (информационная теория социальных систем) / Ю. М. Каньгин. — К.: Украинская академия информатики, 1993. — 236 с.; *Панарин И. Н.* Технология информационной войны / И. Н. Панарин. — М.: КСП+, 2003. — 320 с.

³ *Панарин И. Н.* Технология информационной войны / И. Н. Панарин. — М.: КСП+, 2003. — С. 169.

види інформаційної боротьби: інформаційно-технічну та інформаційно-психологічну, яка ведеться на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях Варто зазначити, що на стратегічному рівні інформаційного протиборства зазвичай діють вищі органи влади, а на оперативному і тактичному — спецслужби та великий капітал.

Розглянемо зазначені види інформаційної боротьби.

При інформаційно-технічній боротьбі головними об'єктами впливу і захисту є інформаційно-технічні системи (системи зв'язку, телекомунікаційні системи, радіоелектронні засоби і т.п.). Інформаційно-технічний вплив є цілеспрямоване виробництво і поширення спеціальної інформації, яка справляє безпосередній вплив на функціонування і розвиток інформаційно-технічного середовища суспільства. Тобто, комп'ютери, засоби зв'язку і програмне забезпечення виступають у ролі зброї масового збою, за допомогою якої можна проникати до комп'ютерних систем і порушувати їх роботу.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники констатують, що у світовому кіберпросторі вже давно здійснюються спецоперації і фактично йде неоголошена війна. Насамперед йдеться про руйнівні атаки на військову і цивільну інфраструктуру «ворога».

Отже, інформаційне протиборство у безконтактних війнах треба розуміти як нову стратегічну форму боротьби сторін, де використовуються спеціальні способи і засоби досягнення стратегічних цілей.

При психологічно-інформаційній боротьбі головними об'єктами впливу і захисту є психіка політичної еліти та населення супротивних сторін; система формування суспільної свідомості та думки, система прийняття політичних і державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки.

Інформаційно-психологічний вплив є цілеспрямоване виробництво та розповсюдження спеціальної інформації, яка справляє безпосередній вплив (позитивний чи негативний) на функціонування і розвиток інформаційно-психологічного середовища суспільства, психіку і поведінку політичної еліти та населення країни.

Варто зазначити, що в ході глобальної геополітичної інформаційної боротьби з метою захисту або руйнування матриць свідомості політичної еліти та населення країни використовують інформаційно-психологічну зброю складовим якої є: концептуально-методологічна, хронологічна (історична), фактологічна та лінгвістична зброя¹.

1. Концептуально-методологічна зброя включає в себе в якості засобу впливу — інформацію світоглядну, методологіч-

¹ Шевченко М. М. Методологічні засади аналізу міждержавного протиборства // Нова парадигма. — Вип. 68 / Гол. ред. В. П. Бех / М. М. Шевченко. — К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. — С. 125—133.

ну, що дозволяє виокремити загальний і частковий хід речей. На базі цих знань формуються: картина світу людини, її ціннісна свідомість і методологічна культура; визначаються напрями розвитку та стратегія захисту базових цінностей суспільства (безпека, добробут, справедливість). Сформована в такий спосіб парадигма мислення є методологічною засадою функціонування парадигми діяльності. Конструктивне застосування цієї зброї спрямоване на формування критичного мислення людини, що значно знижує ймовірність перетворення останньої у жертву «маніпулятивних» війн. Результатом же деструктивного застосування цієї зброї є: світоглядний хаос, некритичність мислення і диктат забобнів, що дозволяє здійснювати екзистенційне маніпулювання суспільною свідомістю; комплекс меншовартості народу або ж навіть психологія раба; громадянський інфантилізм; вкрай низький рівень релігійної і етичної культури; деспотизм «картезіанського» розуму — лінійного, моноказуального мислення; концептуальна залежність і гіпостазування еліти; вкрай низький рівень або навіть відсутність стратегічної культури.

2. У хронологічній (історичній) зброї засобом впливу на суспільну свідомість є інформація хронологічного порядку проходження фактів та явищ, їхнього взаємозв'язку між собою. При володінні відповідною методологією ця зброя дозволяє розглядати явище як включення в глобальний історичний процес і точно визначити вектор національної політики. Саме фундаментальні знання про історичну реальність — знання законів, суперечностей, тенденцій, рушійних сил суспільного розвитку і визначення його перспектив шляхом наукового передбачення, дає в руки людині історичну зброю для цілеспрямованого впливу на формування історичної свідомості суспільства. Змістовно цей вплив охоплює такі взаємопов'язані напрями, як історична пам'ять, історичні традиції, уроки минулого, історичний досвід тощо. Основу формування історичної свідомості становить цілепокладання, адже ціль як закон визначає спосіб і характер відповідних операцій, спрямованих на творення такої свідомості, зумовлює вибір належних для цього засобів. Конструктивне застосування цієї зброї спрямоване на формування історичної свідомості народу, що є запорукою його самоідентифікації на фоні історичної спадкоємності і розвитку національної ідеології. Результатом же деструктивного застосування цієї зброї, або так званих «історичних» війн, є інформаційна моральна ліквідація всіх національних героїв і видатних людей, знищення історичної пам'яті, історичних традицій народу і зведення його до категорії неісторичних народів. Це дозволяє глобальним гравцям на міжнародній арені

використовувати даний народ в якості розмінної монети в геополітичних «ігрищах» або ж як «будівельний матеріал» реалізації власних геоісторичних проєктів.

3. Фактологічна зброя — це інформація прикладного характеру: релігія, ідеологія, політичні міфи, виборчі технології і технології маніпуляції свідомістю засобами масової інформації. Конструктивне застосування цієї зброї спрямоване на консолідацію нації, деструктивне — на розкол останньої та підірив історичних основ духовної цілісності народу, його дезорієнтацію та дезорганізацію. В обох випадках передбачається можливість використання як просторової, так і часової парадигми формування ідеополя нації. Зауважимо, що віра як основа будь-якої релігії утворює найсильніше ідеополе в порівнянні з іншими ідеологіями. Проте досить небезпечним є зміна ідеополя на протязі трьох — чотирьох поколінь, оскільки з точки зору масової психології це призводить до психомутацій, що характеризується масовою втратою віри, світоглядним хаосом і хаотичним рухом у соціальній сфері. Все це сприяє проникненню у сферу суспільної свідомості вірусу тоталітарного сектантства самого різного характеру.

4. Лінгвістична зброя є засобом впливу за допомогою мови. Остання є водночас засобом як спілкування, так і контролю, оскільки мовленева форма дозволяє передавати інформацію та спростовувати її. Мовний чинник також впливає на зміну освітніх моделей. Якщо в аграрній та індустріальній цивілізації освіта виступала головним чином транслятором знань, традицій культури, то в інформаційній цивілізації вона стає своєрідним посередником (медіатором) у набутті знань. Тобто, мова є не лише засобом передачі готових знань, а й засобом навчання здобувати, знаходити та застосовувати їх.

Інформаційно-психологічна зброя застосовується з метою руйнування тонких структур суспільства (мораль, традиції) та формування інформаційного колоніалізму активною стороною і може бути застосована загалом самостійно або в складі так званої організаційної зброї (оргзброя), яка є зброєю другого пріоритету.

Попередньо підсумуємо: інформаційно-психологічний вплив передбачає маніпуляції, що зводиться до виправданих і не виправданих підмін знаків і значень та іміджової маніпулятивної гри смисловими полями. Досить часто така небезпечна гра стосується безпосередньо смислових мотивацій людини, що згодом уже позначається на суспільно-предметних сферах реальності.

Прикладом зазначеного може слугувати проведення спеціальних інформаційних операцій для штучного підвищення рівня

ентропії в столиці держави та регіонах з метою створення умов так званої «керованої нестабільності»¹.

Аналіз перебігу соціальних змін у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі України в умовах геополітичного інформаційного протиборства дозволяє констатувати, що зовнішньополітичні та силові маневри сучасних центрів сили, в сферу стратегічних інтересів яких входить Україна, націлені на нав'язування нашій державі своєї політичної волі і бачення майбутнього, на встановлення і досягнення стратегічних горизонтів, які визначаються геоекономічною конкуренцією. При цьому геополітична функція дестабілізації збройного конфлікту на Сході України полягає у руйнуванні індустріальних структур на теренах Донбасу, які готуються до геоекономічного засвоєння. Тобто, основною метою проведення операцій з використанням як традиційних, так і нетрадиційних засобів протиборства є здійснення дестабілізації політичної ситуації у східному регіоні України та створення умов для досягнення певної цілі, наприклад, зміни курсу Української держави.

За таких умов, що склалися, існує нагальна необхідність побудови захисту від таких операцій.

Апріорі зрозуміло, що сили сторони-нападника, приміром Російської Федерації, як одного з глобальних гравців на міжнародній арені, набагато більші ніж України. Це змушує звертатися до ідеї асиметричних дій.

Стратегії поведінки влади у випадку, коли масована інформаційна операція, як перша фаза війни, розвивається і досягла етапу дестабілізації суспільного життя в «контактних зонах» України можуть бути такі².

1. Стратегія «глухого військового захисту». Суть цієї стратегії полягає у реагуванні на дії країни-нападниці та на-

¹ Шевченко М. М. Можливості подолання дестабілізуючого впливу геополітичного фактора: Україна і балканський досвід / М. М. Шевченко // Морська держава. — 2004. — № 3. — С. 21—25; Шевченко М. М. Гуманітарний аспект етнополітичної безпеки України у ситуації нових викликів та загроз / М. М. Шевченко // Гуманітарний вісник Збройних Сил України. — 2005. — № 1. — С. 52—58; Шевченко М. М. Етнотериторіальні проблеми України в контексті сучасних тенденцій силового протистояння / М. М. Шевченко // Воєнна історія. — 2005. — № 1. — С. 55—61; Шевченко М. М. «Оксамитові» революції 1989—2005 рр.: класична модель, заходи протидії / М. М. Шевченко, О. Г. Давиденко // Воєнно-історичний вісник. — 2013. — № 2. — С. 104—109; Шевченко М. М. Моделі дестабілізації суспільно-політичної та економічної систем на прикладі пострадянських країн / М. М. Шевченко // Воєнно-історичний вісник. — 2013. — № 3. — С. 80—87; Шевченко М. М. Модель регіональної дезінтеграції держави на прикладі Югославії / М. М. Шевченко // Воєнно-історичний вісник. — 2014. — № 1. — С. 57—62.

² Шевченко М. М. Гуманітарний аспект етнополітичної безпеки України у ситуації нових викликів та загроз / М. М. Шевченко // Гуманітарний вісник Збройних Сил України. — 2005. — № 1. — С. 52—58; Шевченко М. М. Етнотериторіальні проблеми України в контексті сучасних тенденцій силового протистояння / М. М. Шевченко // Воєнна історія. — 2005. — № 1. — С. 55—61; Шевченко М. М. «Оксамитові» революції 1989—2005 рр.: класична модель, заходи протидії / М. М. Шевченко, О. Г. Давиденко // Воєнно-історичний вісник. — 2013. — № 2. — С. 104—109.

магання виправдати власні дії перед світовою спільнотою. Одним із найважливіших етапів цієї стратегії є введення військ у проблемні регіони країни з наказом підтримувати порядок і не втручатися у масові заворушення. Наслідком подібних дій є досить швидка деморалізація армії, влади та її прибічників.

2. Стратегія «жорстких воєнних заходів». Ця стратегія спрямована на переведення конфлікту з інформаційної площини у фізичну. Основними засобами є збройне придушення виступів національних меншин у проблемних регіонах держави. Для реалізації цієї стратегії необхідна залізна єдність партії влади та прийняття допустимим конфлікту із світовим товариством. Стратегія може привести до тактичної перемоги, але в стратегічному плані є програшною, бо призводить до великих фізичних, моральних, військових та економічних втрат.

3. Стратегія «гнучкого реагування на асиметричній основі» є найефективнішою, але найскладнішою для втілення. Проте, ця стратегія потребує значних коштів і висококваліфікованих кадрів з проблем геополітики, етнополітики, геоekonomіки, оборони, інформаційної боротьби. А головне, необхідна усталена стратегія, суть якої полягає у випередженні противника. Кожна дія держави-нападниці повинна знаходити адекватну відповідь. При цьому виграшним для влади є вирішення суспільно-політичних, етнотериторіальних проблем мирним шляхом. Практично єдиною можливим виходом з такої кризової ситуації є застосування геоekonomічних моделей зв'язування потенційного противника системою реалізації економічних проєктів і формування на цій основі інтернаціонально-відтворюючих ядер. У такий спосіб проблемний регіон стає вузлом реалізації не воєнно-політичних, а геоekonomічних інтересів не лише різних держав, але й переплетення між собою наддержавних транснаціональних світових структур. Адже, втрата (завоювання) цього об'єкта (регіону) призведе до неминучої реакції всіх учасників проєкту через загрозу руйнування системи міжнародних виробничо-коопераційних зв'язків і транспортно-комунікаційних мереж, що неминуче призведе до суспільно-політичної напруги, в тому числі і в державах-агресорах. Варто зазначити, що ці заходи державного реагування на загрози національній безпеці також потребують адекватного інформаційного супроводження.

Саме в такий спосіб конфлікти, що розгортаються у геоekonomічному, геополітичному та геостратегічному просторах, знімаються геоekonomічним та інформаційним шляхом.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Враховуючи наведені викладки підсумуємо:

1. Сутність геополітичного інформаційного протиборства полягає у формуванні суспільної свідомості населення в контексті стратегічних цілей держав обумовлених завданнями оборонної/агресивної політики. Геополітичне інформаційне протиборство має два види інформаційної боротьби: інформаційно-технічну та інформаційно-психологічну, що ведеться на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях. У ході геополітичного інформаційного протиборства з метою захисту або руйнування матриць свідомості політичної еліти та населення країни використовують інформаційно-психологічну зброю до складу якої входить: концептуально-методологічна, хронологічна (історична), фактологічна, лінгвістична зброя

2. У сучасних умовах дедалі більше поширюється практика спеціальних інформаційних операцій проти держави, що дозволяє активній стороні реалізовувати сценарії «керованого хаосу», формально залишаючись осторонь подій. Відповідно, пошуки адекватних відповідей на питання про адекватне реагування на загрози інформаційній безпеці передбачають знання і розуміння основних тенденцій розвитку сучасного суспільства, механізмів та архетипів інформаційної війни, механізмів забезпечення інформаційної безпеки. Перебіг соціальних змін останніх років в Україні продемонстрували чітку залежність процесів стабілізації/дестабілізації від ефективності функціонування інформаційних інфраструктур. Відповідно, в контексті існування проблем «внутрішнього та зовнішнього чинників» забезпечення інформаційної безпеки України, система її забезпечення має зводиться до поняття «м'яка сила».

3. Захист національного інформаційного суверенітету України в сучасних умовах геополітичного інформаційного протиборства неможливо забезпечити, спираючись на парадигму паритету через принципову недосяжність останнього. Це змушує звертатися до асиметричних заходів забезпечення інформаційної безпеки. Тобто, ефективною у довготривалому плані стратегією захисту від інформаційно-психологічних операцій може бути лише «стратегія гнучкого реагування на асиметричній основі». Проте її втілення вимагає передусім наявності висококваліфікованих кадрів і значних фінансових, матеріальних ресурсів.

Розробка теоретичної моделі соціально-інформаційної політики України як інструменту забезпечення інформаційної безпеки є окремою складною темою й потребує ретельного дослідження, що авторка і ставить за мету під час подальшої роботи у цій сфері.

Olga Lukianenko, assistant of the Department of philosophy, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

GEOPOLITICAL INFORMATIONAL CONFRONTATION: THE NATURE AND PROTECTION OPTIONS

In the article the authors outlines the current state of philosophic research of the geopolitical informational confrontation. The authors found out the essence of the geopolitical informational confrontation, which lies in the formation of the public awareness in the context of strategic aims of the states, conditioned by the tasks of defensive/aggressive policy. Geopolitical informational confrontation has two types of the informational fight: informational and technical one as well as informational and psychological one and both of them take place on strategic, operative and tactical levels. In the course of the geopolitical informational confrontation the states use the informational and psychological weapons, including conceptual and methodological, chronological (historical), factual, linguistic ones, with the aim to protect or to destroy the matrices of consciousness of the political elite and the general public.

It has been shown that under current conditions the practice of special informational operations against the state becomes commonplace, which allows the active side to realize the scenarios of the «controlled chaos», formally remaining aloof from the events. Accordingly, the search for adequate answers to the questions concerning adequate response to the threats to the informational security provide for the knowledge and understanding of the main tendencies of modern society development, machinery and the archetypes of the informational war, mechanisms of informational security enforcement. The course of social changes in Ukraine during the last years demonstrated a clear dependence of processes of stabilization/destabilization from effective functioning of informational infrastructures. Accordingly, the system of informational security of Ukraine in the context of existence of the problems of «internal and external factors» should be reduced to the concept of «soft power».

It has been proved that the protection of the national informational sovereignty of Ukraine under the current conditions of geopolitical informational confrontation cannot be achieved through the paradigm of parity due to the fundamental inaccessibility of such parity. It makes to apply to asymmetric measures of informational security enforcement. That is, the effective strategy of protection from informational and psychological operations in the long term can be only «the strategy of flexible response on the asymmetric basis». But implementation of such strategy requires first of all the availability of highly qualified personnel and substantial financial and material resources.

Key words: global informational confrontation, informational security, informational war, informational weapon

References

1. Abramov V. I. *Dukhovnist suspilstva: metodolohiya systemnoho vyychennya: Monohrafiya* [Spirituality of society: methodology of systematic study: Monograph] / V. I. Abramov. — Kyiv: KNEU, 2004. — 236 p. [In Ukrainian]
2. Mandrahelya V. *Prychyny ta kharakter viyn (zbroynykh konfliktiv): filosofsko-sotsiologichnyy analiz* [The reasons and character of wars (armed conflicts): philosophical and sociological analysis] / V. Mandrahelya. — Kyiv: Publishing house UVE, 2003. — 570 p. [In Ukrainian]

3. Shevchenko M. M. *Evolutsiya viyny v konteksti tsyvilizatsiynykh transformatsiy druhoi polovyny XX — pochatku XXI stolit* [The evolution of the war in the context of civilizational transformations of the second] / *Filosofiya i kontseptualni zasady naukovoho vyvchennya viyny* [Philosophy and conceptual principles of the scientific study of war] / A collective monograph. — Kyiv: NAOU, 2007. — P. 126—139. [In Ukrainian]

4. Shevchenko M. M. *Metodolohichni zasady analizu mizhderzhavnoho protyborstva* [Methodological bases analysis interstate confrontation] // *Nova paradyhma*. — No. 68 / ed. V.P. Bekh / M.M. Shevchenko. — Kyiv: Publisher of National pedagogical Dragomanov university, 2007. — P. 125—133. [In Ukrainian]

5. Shevchenko M. M. *Paradyhmy mizhnarodnykh vidnosyn* [Paradigms of International Relations] / *Entsyklopediya derzhavnoho upravlinnya: u 8 t.* [Encyclopedia of Public Administration: 8 volumes] / ed. : Y.V. Kovbasyuk, etc. — Kyiv: NADU, 2011, Vol. 1: *Teoriya derzhavnoho upravlinnya* [Theory of Public Administration] / ed.: V.M. Knyazev, I. V. Rozputenko, etc. — 2011. — P. 430—431. [In Ukrainian]

6. Shevchenko M. M. *Heoekonomichni ta informatsiyni viyny v strukturi postindustrialnoyi tsyvilizatsiyi* [Goeconomic and information war in the structure of post-industrial civilization] / M.M. Shevchenko // *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn: Zbirnyk naukovykh prats.* — 2008. — No. 80. Vol. 1. — P. 142—146. [In Ukrainian]

7. Shevchenko M. M. *Mozhlyvosti podolannya destabilizuyuchoho vplyvu heopolitychnoho faktora: Ukrayina i balkanskyi dosvid* [Opportunities overcoming of destabilizing influence of geopolitical factors: Ukraine and Balkan experience] / M.M. Shevchenko // *Morska derzhava*. — 2004. — No. 3. — P. 21—25. [In Ukrainian]

8. Shevchenko M.M. *Humanitarnyy aspekt etnopolitychnoyi bezpeky Ukrayiny u sytuatsiyi novykh vyklykiv ta zahroz* [The humanitarian aspect of ethnopolitical security of Ukraine in conditions new challenges and threats] / M.M. Shevchenko // *Humanitarnyy visnyk Zbroynykh Syl Ukrayiny*. — 2005. — No. 1. — P. 52—58. [In Ukrainian]

9. Shevchenko M.M. *Etnoterytorialni problemy Ukrayiny v konteksti suchasnykh tendentsiy sylovoho protystoyannya* [Ethno-territorial problems of Ukraine in the context of current tendencies military confrontation] / M.M. Shevchenko // *Voyenna istoriya*. — 2005. — No. 1. — P. 55 — 61. [In Ukrainian]

10. Shevchenko M.M. *«Oksamytovi» revolyutsiyi 1989-2005 rr.: klasychna model, zakhody protydyi* [«Velvet» revolutions of 1989-2005: classical model, countermeasures] / M.M. Shevchenko, O.H. Davydenko // *Voyenno-istorychnyy visnyk*. — 2013. — No. 2. — P. 104—109. [In Ukrainian]

11. Shevchenko M.M. *Modeli destabilizatsiyi suspilno-politychnoyi ta ekonomichnoyi system na prykladi postradyanskykh krayin* [Destabilizing models of social, political and economic systems on an example post-Soviet countries] / M.M. Shevchenko // *Voyenno-istorychnyy visnyk*. — 2013. — No. 3. — P. 80—87. [In Ukrainian]

12. Shevchenko M.M., *Model rehionalnoyi dezintehratsiyi derzhavy na prykladi Yuhoslaviyi* [The model of regional disintegration of States on an

example Yugoslavia] // *Voyenno-istorychnyy visnyk*. — 2014. — No. 1. — P. 57—62. [In Ukrainian]

13. Kanygin Y. M. *Osnovy kognitivnogo obshchestvoznaniya (informatsionnaya teoriya sotsial'nykh sistem)* [Fundamentals of cognitive social science (information theory of social systems)] / Y.M. Kanygin. — Kyiv: Ukrainskaya akademiya informatiki, 1993. — 236 p. [In Russian]

14. Panarin I. N. *Tekhnologiya informatsionnoy voyny* [The technology of information warfare] / I.N. Panarin. — Moscow: «KSP+», 2003. — 320 p. [In Russian].

Стаття надійшла 17.11.2015